

BETÆNKNING

fra

UDVALGET OM GYMNASIELÆRERNE
PÆDAGOGISKE UDDANNELSE

BETÆNKNING NR. 626

KØBENHAVN 1971

ISBN 87 503 1189 1

S. L. MØLLERS BOGTRYKKERI, KØBENHAVN

Indholdsfortegnelse

I. <i>Indledning</i>	5
1. Udvalgets kommissorium og sammensætning	5
2. Udvalgets arbejde	5
II. <i>Den nugældende ordning af pædagogikumuddannelsen</i>	6
III. <i>Kritikken af den bestående ordning</i>	7
IV. <i>Kort redegørelse for den pædagogiske uddannelse i andre lande</i>	8
Sverige	8
Norge	8
England	9
Vesttyskland	9
V. <i>Målsætninger for den pædagogiske uddannelse</i>	10
VI. <i>Forslag til indhold i det pædagogiske kursus</i>	10
A. Det teoretiske kursus	11
1. Pædagogik	11
2. Psykologi	11
3. Undervisningslære	11
B. Kursus i praktisk undervisningsfærdighed	12
VII. <i>Lærer- og lokalebehov</i>	13
<i>Forslag til bekendtgørelse om den pædagogiske uddannelse af lærere ved gymnasieskolerne og tilsvarende undervisningstrin</i>	13
<i>Bilag 1. Betænkning vedrørende den pædagogiske uddannelse for magistre udarbejdet af et udvalg nedsat af Gymnasieskolernes Lærerforening</i>	17
Udvalgets nedsættelse og kommissorium m.v.	18
Baggrunden for udvalgets nedsættelse og arbejde	18
Udvalgets overvejelser	18
Udvalgets forslag	20
I. Teoretisk kursus	20
II. Praktisk kursus	21
Afsluttende bemærkninger	21
<i>Bilag II. Notat fra Danske Gymnasieelevers Sammenslutning om gymnasielærernes pædagogiske uddannelse</i>	22
I. Fejl og mangler ved den nuværende ordning	23
II. Målsætningen for den pædagogiske uddannelse	24
III. Uddannelsens opbygning	25
1. Uddannelsens indhold	25

2. Den praktiske uddannelse.	26
3. Uddannelsens varighed.	26
IV. Lærere til den pædagogiske uddannelse.	26
V. Centrenes antal og placering.	26
VI. Pædagogisk efteruddannelse.	27
VII. Andre muligheder for forbedringer.	27
VIII. Videre perspektiver.	27
<i>Bilag II a. Oversigt over den teoretiske pædagogik. . . . .</i>	<i>29</i>
<i>Bilag III. Notat fra Institut for teoretisk pædagogik ved Københavns Universitet</i>	<i>30</i>
1. Ydre organisation.	30
2. Fagplan for den teoretiske del.	31
3. Fordeling og prøver.	31

I. Indledning

1. Udvalgets kommissorium og sammensætning

Under 22. juli 1970 nedsatte undervisningsministeriet et udvalg, hvis opgave var »at vurdere, om den nugældende pædagogiske uddannelse af lærere ved gymnasieskolen, jf. ministeriets bekendtgørelse af 25. marts 1963, svarer til nutidens behov og i benægtende fald at fremkomme med forslag, der uden at øge gymnasielærernes samlede uddannelsestid bringer den pædagogiske uddannelse ved gymnasieskolen i overensstemmelse med nutidens behov.«

Til medlem af og formand for udvalget beskikkedes rektor Anders Østergård, Ballerup Gymnasium.

Til medlemmer beskikkedes endvidere:

Lektor Bent Møller Christensen, Gymnasieskolernes Lærerforening.

Adjunkt Ole Jellingsø, Aurehøj Statsgymnasium.

Undervisningsinspektør, lektor Poul Kjeldsen, Direktoratet for gymnasieskolerne og HF. Stud. mag. Per Fibæk Laursen, Danske Gymnasieelevers Sammenslutning.

Professor, dr. phil. Jens Erik Skydsgård, Københavns Universitet.

Som tilforordnet beskikkedes

Fagkonsulent, seminarieadjunkt Mogens Hindsberger, Direktoratet for folkeskolen og seminarierne.

Som udvalgets sekretær beskikkedes

Adjunkt Jørgen Hagel, Metropolitanskolen.

2. Udvalgets arbejde

Udvalget har holdt 16 møder samt aflagt studiebesøg på Københavns Dag- og Aften-seminarium, Skovlunde, på Danmarks Lærerhøjskole og på Lærerhøjskolen i Malmø.

Udvalget har haft lejlighed til at gennemdrøfte problemerne med en række sagkyndige:

Professor, dr. phil. K. Grue-Sørensen og amanuensis K. D. Wagner, Institutet for teoretisk pædagogik, Københavns Universitet.

Professor E. Tranekjær Rasmussen, Københavns Universitet.

Afdelingsleder Ole B. Thomsen, Institutet for anvendt Universitetspædagogik, Københavns Universitet.

Professor Carl Aage Larsen, Danmarks Lærerhøjskole.

Afdelingsleder Finn Rasborg, Danmarks pædagogiske Institut.

Endvidere har udvalget haft et møde med repræsentanter for Pædagogisk Forening.

Udvalget har haft et betydeligt skriftligt materiale til sin rådighed. Blandt det vigtigste materiale kan nævnes et forslag til en reform af pædagogikum udarbejdet af Gymnasieskolernes Lærerforening, et notat om gymnasielærernes pædagogiske uddannelse udarbejdet af Danske Gymnasieelevers Sammenslutning og et notat; udarbejdet af professor K. Grue-Sørensen og amanuensis K. D. Wagner. Dette materiale er vedlagt nærværende betænkning som bilag I, bilag II og bilag III.

Udvalget har fået tilstillet et oplæg fra Pædagogisk Forening, og endelig har udvalget haft lejlighed til at studere et forslag til seminariepædagogikum fra underudvalget vedrørende seminarielærernes pædagogiske uddannelse, der er nedsat af undervisningsministeriets udvalg vedrørende uddannelseskraft til seminarierne lærere.

I sidstnævnte udtales, at en samordning af gymnasie- og seminariepædagogikum i høj grad er ønskelig.

Denne opfattelse deles af udvalget, hvorfor det har fundet det rimeligt i ret vid udstrækning at vælge formuleringer, der gentager, ligger på linie med eller tæt op ad de formuleringer, der findes i betænkningen afgivet af udvalget for seminariepædagogikum, især for det teoretiske kursus.

Udvalget har rekvireret materiale om den pædagogiske uddannelse i Sverige, Norge, England og Vesttyskland.

De fleste af disse lande har en pædagogisk uddannelse, som mindst strækker sig over ét år, og det rejser naturligvis spørgsmålet, om det på lang sigt er holdbart, at man i Danmark afvikler den pædagogiske uddannelse på et halvt år. Dette har udvalget dog ikke taget stilling til, da det ligger ud over udvalgets kom-

missorium at foreslå en forlængelse af den pædagogiske uddannelse, men man finder det rimeligt at understrege, at den danske uddannelse heller ikke efter nærværende udvalgs forslag vil være på højde med det, man i mange andre lande finder rimeligt.

II. Den nugældende ordning af pædagogikumuddannelsen

Den nuværende pædagogiske uddannelse af lærere ved gymnasieskolen bygger på undervisningsministeriets bekendtgørelse af 25. marts 1963.

Det fastsættes heri, at den pædagogiske uddannelse er henlagt under Direktoratet for gymnasieskolerne og HF. og omfatter tre dele: Det teoretiske kursus, det praktiske kursus i undervisningsfærdighed og et afsluttende fagligt-pædagogisk kursus vedrørende de enkelte fags problemer.

Det teoretiske kursus omfatter fagene pædagogikkens historie med ca. 30 timer, pædagogisk psykologi med ca. 30 timer og skolehygiejne med ca. 10 timer. I hvert af de tre fag afholdes der efter hvert semester en prøve. Udfaldet af prøverne udtrykkes ved betegnelsen »bestået« eller »ikke bestået«. Men for hvert af de tre fag gælder det, at såfremt kandidaterne på tilfredsstillende måde har deltaget i undervisningen og de eventuelt hermed forbundne øvelser, anses prøven i dette fag for bestået. Efter de gældende regler er der også mulighed for efter selvstudium at indstille sig til prøven.

Det praktiske kursus i undervisningsfærdighed foregår på de enkelte gymnasieskoler under medvirken af vejledere. Vejledningen skal for hver kandidat normalt omfatte to fag, et hovedfag og et bifag. Kandidaternes timetal skal som regel være 12 timer ugentligt, således at han deltager i mindst i 120 timer. Kurset af-

sluttes med en undervisningsprøve, hvorefter der udstedes et bevis, som rummer et udførligt vidnesbyrd med en karakteristik af kandidatens undervisning.

Det jagligt-pædagogiske kursus strækker sig normalt over 14 dage og afholdes ved afslutningen af de halvårslige praktiske kursus. Undervisningen skal gennem forelæsninger, demonstrationer og diskussioner give kandidaterne en alsidig orientering vedrørende de enkelte fags pædagogiske problemer. Deltagelse i dette kursus, der ikke afsluttes med nogen prøve, er en forudsætning for at opnå bevis for bestået prøve i undervisningsfærdighed.

Siden denne bekendtgørelse fra 1963 er der kun sket mindre ændringer i den pædagogiske uddannelse.

I det teoretiske kursus er der i de senere år tilføjet nogle få forelæsninger og øvelser i didaktik, og man har et par gange — på forsøgsræssig basis - arrangeret et kortere kursus i gruppedynamik.

Ligeledes er i de senere år det fagligt-pædagogiske kursus flyttet fra semestrets slutning til midten af kurset. Formålet var at give kandidaterne mulighed for at udnytte den viden og de erfaringer, som de indhøstede på disse kurser, i deres undervisning på det praktiske kursus. Samtidig blev varigheden af det fagligt-pædagogiske kursus nedskåret til tre dage pr. fag, men til gengæld blev kurset meget intensivt, ofte gennemført som internatskursus.

III. Kritikken af den bestående ordning

Der har i de senere år været en stigende kritik af den eksisterende ordning. Allerede i 1950'erne opstod der en betydelig kritik af gymnasielærernes pædagogiske uddannelse, og denne kritik var bl. a. begrundelsen for nedsættelsen af det udvalg, hvis betænkning fra 1961 danner baggrund for den nugældende bekendtgørelse af 25. marts 1963.

I betænkningen fra 1961 hedder det om den kritik, som er kommet til orde:

»Den nævnte kritik har især beskæftiget sig med den teoretiske undervisning, om hvilken man har villet hævde, at den ikke i tilstrækkelig grad har haft kontakt med den praktiske skolegerning og den praktiske del af uddannelsen.«

Kritikken blev imødekommet i bekendtgørelsen af 1963 ved indførelsen af det fagligt-pædagogiske kursus. Der er også grund til at fremhæve, at dette fagligt-pædagogiske kursus - især i de senere år - synes at have opfyldt forventningerne, man stillede til det, og at de fleste kandidater er tilfredse med dette kursus.

Det har imidlertid ikke ført til, at kritikken af det teoretiske kursus er forstummet. Det væsentligste indhold i kritikken er fremdeles, at deltagerne synes, at indholdet i det teoretiske kursus ikke har tilstrækkelig relevans for den praktiske skolegerning.

I de seneste år er kritikken intensiveret. Kandidater, der har gennemgået det teoretiske kursus, har både enkeltvis og i større grupper rejst krav om reformer. Også Gymnasieskole-

nes Lærerforening og Danske Gymnasieelevers Sammenslutning har skarpt kritiseret den eksisterende ordning og opstillet reformforslag. Dertil kommer, at den pædagogiske og psykologiske forskning i de senere år har været inde i en udvikling, der alene synes at motivere, at den gældende uddannelse tages op til revision.

Også det praktiske kursus har fra tid til anden været udsat for kritik, og fra enkelte sider har det endog været foreslået helt at afskaffe vejledningen i praktisk undervisningsfærdighed på skolerne. Det er dog udvalgets indtryk, at de fleste kandidater finder, at det praktiske kursus er det mest værdifulde led i den nuværende uddannelse, og en undersøgelse foretaget af Pædagogisk Forening synes at bekræfte denne opfattelse.

Udvalget vil imidlertid pege på, at der fra alle sider ytres ønske om en pædagogisk efteruddannelse af vejlederne, og det stigende antal kandidater og dermed det stigende antal vejledere samt udviklingen inden for den pædagogiske og psykologiske forskning taler også for, at man i fremtiden må sætte ind på dette felt. Mindre ændringer i formerne for det praktiske kursus vil sikkert også være nødvendige - ikke mindst, hvis kandidaternes pædagogiske forudsætninger bliver bedre gennem reformer af det teoretiske kursus - og udvalget vil henvise til de mange forslag til forbedringer, som indeholdes i »Rapport fra vejleder konferencen i Askov i 1969«.

IV. Kort redegørelse for den pædagogiske uddannelse i andre lande

I det følgende afsnit skal det forsøges summarisk at redegøre for hovedindholdet af den pædagogiske uddannelse af »gymnasielærere« i henholdsvis Sverige, Norge, England og Vesttyskland.

Sverige

Uddannelsen er ét-årig og opdelt i to semestre.

I 1. semester foregår uddannelsen på en »Lärarhögskola«.

De teoretiske fag omfatter *pædagogik* (76 timer). (Dog kun 46 timer for kandidater, som allerede i deres studietid på universitetet har bestået en prøve i pædagogik). Desuden faget *metodik* (120 timer) og nogle kortere kurser i bl.a. lejrskolemetodik, uddannelsespolitik m.v. (20 timer).

I »Lärarhögskola-semesteret« er kandidaterne desuden ude i praktik i tre perioder à tre uger. I disse perioder overværer kandidaterne undervisningen hos udvalgte lærere i grupper på 5, og kandidaterne forsøger også selv at undervise i nøje tilrettelagte øvelsestimer.

For at kontrollere, at kandidaterne har tilegnet sig det gennemgåede teoretiske stof, skal de besvare en række tentamensopgaver i de forskellige dele af det teoretiske stof.

I det andet halvår, praktik-semesteret, underviser kandidaten 14-16 timer ugentlig på en skole under en vejleders tilsyn. En metodiklektor fra Lärarhögskolan besøger 4 til 6 gange kandidaten og overværer hans undervisning. Derefter drøftes timerne mellem kandidat, vejleder og metodik-lektor. I dette semester skal kandidaten samtidig deltage i et seminar i didaktik to timer ugentligt på Lärarhögskolan og udarbejde en eller to større opgaver om fagligt-pædagogiske emner. Ligeledes skal kandidaterne også i dette semester overvære timer hos andre lærere.

Norge

Ifølge foreløbig indstilling fra »Planutvalget til styrking av pedagogisk seminar i Oslo«

skal uddannelsen som hidtil være på ét semester, omend det kraftigt betones, at en forlængelse til et år er meget ønskeligt.

Et semester er på 16 uger med følgende indhold:

- 1 aktualiseringsuge.
- 2 ugers observation, hold på 5-6 overværer undervisningen hos en erfaren lærer (øvningsektor).
- 4 ugers teori på et pædagogisk seminar med hovedemnerne Elevkunnskab, Læreren og klassen, Skolens organisasjon. Indholdet dækker disciplinerne pædagogisk psykologi og undervisningslære.
- 7 ugers hospitering, i hovedsagen bestående af kandidatens egen undervisning. I løbet af perioden skal der afholdes konference-timer samt aflægges besøg af metodiklærerne.
- 2 ugers teori og eksamen.

I alt bliver timefordelingen følgende: 80 timer praktik, 24 timer observation, 118 timer pædagogik, 48 timer fagmetodik, 8 timer almen metodik og 12 timer stemmebrug og undervisningsteknologi.

I den pædagogiske undervisning skal hovedvægten lægges mindre på forelæsning og mere på gruppetimer.

Indstillingen rummer også overvejelser over lærerkræfterne. I pædagogik skal fastansættes lektorer med 90 timer pr. semester + tid til forsknings- og udviklingsarbejde. Ligeledes skal fastansættes metodiklærere, i begyndelsen i halvtidsstillinger, senere i heltidsstillinger. Øvningslektorer skal være ansat i gymnasieskolen efter speciel efteruddannelse.

Endelig lægges der stor vægt på samarbejde mellem det pædagogiske seminar og hospiteringstiden, bl.a. ved udsendelse af materiale til skolerne, heri udførlige vejledermapper med både pædagogisk og fagligt indhold.

England

Uddannelsen er meget forskellig i de forskellige egne af landet. Det følgende resumerer forholdene i London-området.

Uddannelsen er ét-årig, og kursustiden strækker sig fra oktober til juni. Kurset afsluttes med, at kandidaten får et bevis, »The Graduate Certificate of Education«. Kurserne afholdes af universiteternes Departments of Education.

Den teoretiske uddannelse foregår på universiteterne, og hver kandidat skal gennemgå et kursus i følgende fag:

1. Pædagogisk filosofi.
2. Det engelske uddannelsessystem.
3. Pædagogisk psykologi.
4. Undervisningsprincipper og metoder (med speciel hensyntagen til den enkeltes fag.)
5. Ét ud af følgende emner:
  - a. Udvidet pædagogisk psykologi.
  - b. Undervisningens historie i England og Wales.
  - c. Sammenlignende pædagogik og administration.
  - d. Pædagogikkens udvikling i tropiske områder.
  - e. Pædagogisk sociologi.
  - f. Pædagogisk filosofi (videregående).

Kurserne slutter med, at kandidaterne skal bestå en 3-timers skriftlig prøve i hvert af de fem fag.

I løbet af kursustiden deltager kandidaterne i et praktisk kursus i undervisningsfærdighed på skoler, hvor de under tilsyn af vejledere underviser på forskellige klassetrin. Det praktiske kursus strækker sig over 60 dage opdelt i tre perioder. I de to sidste perioder underviser de kun de 4 første dage af ugen, mens de om fredagen deltager i seminarer på universitetet, hvor man drøfter didaktiske problemer. Den centrale ledelse af det praktiske kursus har en række »tutors«. Hver »tutor« har ansvaret for en mindre gruppe kandidater, og under det praktiske kursus aflægges »tutor« jævnlige besøg på de skoler, hvor kandidaterne underviser, og

overværer timer, som derefter diskuteres af kandidaten, hans vejleder og hans »tutor«. Også det praktiske kursus afsluttes med en prøve.

Når kandidaten har bestået såvel de teoretiske prøver som prøven i praktik, udstedes hans »Certificate«.

Vesttyskland

Uddannelsen er også her noget forskellig i de forskellige »Länder«. I det følgende omtales forholdene i Schleswig-Holstein.

Efter at uddannelsen på universitetet er afsluttet, er man i to år lærerkandidat, før fast ansættelse kan finde sted. (På grund af lærermangel har tiden været nedskåret til 1½ år, men fra 1972 bliver uddannelsen atter to-årig). Kandidaten gør i de to år tjeneste på en skole, således at han underviser 6 timer ugentligt uden vejledning og 10 timer i fællesskab med en vejleder, hvor klasserne vekselvis undervises af kandidat og vejleder, medens den anden overværer timerne.

I disse to år får kandidaten samtidig teoretisk undervisning på et »Studienseminar« en time ugentligt. Der undervises i tre fag:

1. Almen pædagogik og psykologi.
2. Skolelovgivning og sociologi.
3. Undervisningslære (som gives på et fagdidaktisk grundlag).

4 gange pr. semester besøger lærere fra »Studienseminar« kandidaten og overværer sammen med hans vejleder undervisningen.

Kandidattiden afsluttes med en pædagogisk prøve. Kandidaten skal udarbejde en længere opgave (ca. 50 sider) om et fagdidaktisk emne eller et andet pædagogisk spørgsmål. Desuden er der mundtlig prøve i almen pædagogik og i fagdidaktik. Endelig skal han to gange aflægge prøve i praktisk undervisningsfærdighed for en »prøvekommission«, bestående af en repræsentant for Undervisningsministeriet, lærere fra »Studienseminar« samt hans vejleder. Denne prøve slutter med en udtalelse.

V. Målsætningen for den pædagogiske uddannelse

Formålet med et pædagogisk kursus for gymnasielærere er at forøge deres muligheder for at løse undervisningsopgaver ved:

1. at give kandidaterne kendskab til pædagogikkens og psykologiens begrebsverden og terminologi, så de kan følge pædagogisk debat og forskning.
2. at bidrage til at øge deres erkendelse af de pædagogiske og psykologiske problemer,

der indgår i løsning af undervisningsopgaver, og at øve dem i at analysere disse problemer på systematisk måde.

3. at bidrage til at øge kandidaternes bevidsthed om deres funktion som lærer, herunder også spørgsmål som samarbejde mellem lærer og elev, elevmedbestemmelse etc.
4. at stille dem i konkrete undervisningssituationer og give dem mulighed for heri at anvende forskellige arbejdsformer.

VI. Forslag til indhold i det pædagogiske kursus

I overensstemmelse med udvalgets kommissorium skal den pædagogiske uddannelse - ligesom det er tilfældet under den nugældende ordning - strække sig over et halvt år. Udvalget foreslår, at man skaber den størst mulige sammenhæng mellem de teoretiske og praktiske discipliner inden for den pædagogiske uddannelse.

Det har været et hovedsynspunkt for udvalgets medlemmer, at forslaget skulle tilsi- gte en styrkelse og nyorientering af de psykologiske og pædagogiske discipliner samt indførelse af systematisk undervisning i didaktik. Endvidere foreslår udvalget, at faget skolehygiejne bortfalder, men mener, at der i løbet af det teoretiske kursus bør indlægges et par forelæsnin- ger, hvor de vigtigste stofområder fra disciplinen skolehygiejne behandles.

Udvalget har nøje diskuteret kursets tilret- telæggelse. Et medlem af udvalget, Per Fibæk Laursen, har på DGS vegne generelt fremsat ønske om, at kursets teoretiske og praktiske del integreres fuldstændigt, subsidiært at man arbejdede med en femdeling af kurset. Heroverfor er det fra anden side fremhævet,

at en femdeling af kursusperioden ville give meget små enheder, da pædagogikum-perioden kun strækker sig over ca. 20 uger. Udvalget er derfor af praktiske grunde standset ved en fordeling af uddannelsen på tre perioder. Først et teoretisk kursus af en varighed på ca. 4 uger, dernæst et kursus i praktisk undervisningsfærdighed på ca. 10 uger og endelig et afsluttende teoretisk kursus af ca. 6 ugers va- righed.

Det teoretiske kursus vil altså strække sig over et tidsrum på sammenlagt ca. 10 uger. Hvis man regner med en undervisning på mellem 20 og 24 timer om ugen, vil det sige, at der er mellem 200 og 240 timer til rådighed for den teoretiske undervisning. I dette time- tal indgår også ekskursioner til forskellige pæ- dagogiske institutioner og et eventuelt kursus i arbejdsformer og interaktion som indledning til kurset.

Det praktiske kursus tænker udvalget sig ligeledes strakt over ca. 10 uger. Dette skal fortsat afholdes på de enkelte gymnasieskoler

under medvirken af vejledere. Udvalget mener, at det nuværende timetal på 12 skema-timer bør fastholdes. Udvalget mener, at kurset bør være obligatorisk for alle, som ønsker undervisningskompetence i gymnasieskolen, og deltagelse i kurset vil være så tidskrævende, at kandidaterne ikke i kursustiden vil kunne have anden beskæftigelse eller kunne varetage anden form for undervisning.

A. Det teoretiske kursus

Undervisningen omfatter fagene pædagogik, psykologi og undervisningslære.

1. Pædagogik

Målet er, at kandidaterne erhverver sig kendskab til den pædagogiske fænomenverden (skoleformer, opdragelsesformer, såvel individuelt som socialt betragtet) og den pædagogiske problemverden (pædagogiske standpunkter og retninger), samt at de øves i analyse af pædagogiske problemstillinger.

Indhold:

1. Pædagogisk filosofi.
  - a. Opdragelsens forskellige mål og deres motivering ud fra livssyn, menneskeopfattelse og samfundsopfattelse.
  - b. Kritisk analyse af pædagogiske begreber, påstande og doktriner.
2. Pædagogisk sociologi.
  - a. Uddannelsens relation til samfundet.
  - b. Skolen som samfund.
3. Det danske uddannelsessystem og andre landes uddannelsesystemer.
  - a. Skole- og uddannelsespolitik.
  - b. Skoleorganisation, skolestruktur og skolelovgivning.
  - c. Udblik til andre landes skolesystemer.

2. Psykologi

Målet er, at kandidaterne erhverver sig en psykologisk viden og indsigt, ikke blot alment, men især med henblik på forhold, som spiller en rolle i undervisningen.

Indhold:

1. Udviklingspsykologi.
2. Personlighedspsykologi.
3. Socialpsykologi.
4. Perceptionspsykologi.
5. Differentiel psykologi (hovedsagelig intelligensforskelle).

6. Læreprocessernes psykologi (bl. a. hukommelse og glemsel, transfer).
7. Motivationspsykologi.
8. Problemløsningsprocessernes psykologi.

3. Undervisningslære

Denne disciplin er vanskelig at definere, idet den både har et specifikt fagligt og et tværfagligt aspekt. Endvidere hersker der nogen usikkerhed mellem forskerne om fagets terminologi. I det følgende tænkes de omtalte punkter i så vid udstrækning som muligt behandlet såvel i deres faglige som tværfaglige sammenhæng.

Målet for undervisningen er:

1. at deltagerne bliver i stand til at gennemføre de for deres undervisnings planlægning og tilrettelæggelse nødvendige analyser, overvejelser og beslutninger på systematisk måde, og
2. at kandidaterne ved praktiske øvelser sættes i stand til at udnytte deres teoretiske viden i deres undervisning - fagligt og tværfagligt.

Indhold:

1. Undervisningens mål (i relation til den pædagogiske planlægning).
2. Undervisningens midler
  - a. Undervisningens indhold (læreplans- eller curriculumteori).
  - b. Undervisningens principper, former og metoder.
  - c. Det pædagogiske miljø.
Samspil mellem lærer/elev og mellem eleverne indbyrdes.
3. Evaluering
  - a. Kontrol af undervisningens effekt.
  - b. Vurdering af præstationer.

Foruden undervisning i almen didaktik hører også fagdidaktikken til under dette fag. Det vil sige, at de emner, som hidtil har været behandlet på de fagligt-pædagogiske kurser hører til under faget undervisningslære, og udvalget mener, at disse stofområder bør udvides betydeligt i det kommende kursus.

Det betyder også, at lærerkræfterne i faget undervisningslære foruden lærerne med speciale i de egentlige didaktiske discipliner bør omfatte fagkonsulenter og studielektorer, der kan varetage undervisningen i de fagdidaktiske problemer efter de retningslinier, som har været gældende på de fagligt-pædagogiske kurser.

Generelt er det udvalgets ønske at betone, at det opfatter det teoretiske del-kursus som en enhed, hvis opdeling i tre fag alene skyldes praktiske hensyn. Det er vigtigt, at undervisningen i højere grad foregår ved praktiske øvelser end ved forelæsninger og eksaminatorier, og man bør lægge vægt på, at de anvendte undervisningsformer ikke på væsentlige punkter adskiller sig fra den undervisning, som kandidaten kan tænkes at ville anvende i sit daglige arbejde i gymnasieskolen. For at fremme samarbejdet mellem gymnasieskolens fag må det tilrådes, at lærerkandidaterne undertiden deles i hold på tværfaglig basis og undertiden arbejder i grupper af kandidater med samme fag.

Udvalget forudsætter, at undervisningen inden for de enkelte discipliner tilrettelægges gennem møder såvel mellem de til kurset knyttede lærere som mellem lærerne og kandidaterne. Den ønskede integration mellem de enkelte discipliner nødvendiggør, at der afsættes et rigeligt antal skematimer til konferencer mellem de lærere, der skal varetage undervisningen, og mellem disse og kandidaterne.

B. Kursus i praktisk undervisningsfærdighed

Formålet med et kursus i praktisk undervisningsfærdighed er at bringe kandidaten i direkte kontakt med gymnasieskolens arbejde. Det må anses for vigtigt, at den vordende gymnasielærer på et tidligt tidspunkt gøres fortrolig med det samarbejde, som finder sted på en skole såvel med kolleger som elever. Kandidaten bør have lejlighed til at demonstrere, at han er i stand til:

- at sætte de faglige kundskaber ind i en konkret undervisningssituation, så at stoffet tilpasses elevernes forudsætninger,
- at motivere undervisningsmål og organisere undervisningen i overensstemmelse hermed,
- at følge andres undervisning med kritik og tage stilling til forskellige undervisningsformers anvendelighed over for en konkret elevgruppe, og
- at drøfte konkrete undervisningssituationer såvel med ældre kolleger (vejledere) som med andre kandidater og elever.

Udvalget mener, at denne del af kurset bør bevares. Det foreslås, at kurset indskrænkes til ca. 10 uger, hvilket næppe vil forringe dets indhold, da kandidaten ikke samtidig skal følge et teoretisk kursus og ikke skal afbryde undervisningsperioden for at deltage i fagligt-pædagogisk kursus. Desuden må det anses for en fordel, at kandidaten har forberedt praktikperioden gennem arbejde med didaktiske problemer. Det må anses for væsentligt, at kandidaten har en sammenhængende undervisningsperiode under det praktiske kursus, og ved tilrettelæggelse af det individuelle kursus bør der lægges vægt på, at der bliver lejlighed til at følge et eller flere sammenhængende undervisningsforløb i hver klasse.

Udvalget mener, at kandidaternes timetal på 12 ugentlige skematimer er passende, og ligeledes at hver kandidat bør have mindst tre vejledere (to i hovedfaget og en i bifaget).

I sin drøftelse af det praktiske kursus tilrettelæggelse og gennemførelse har udvalget i høj grad ladet sig inspirere af de tanker og konkrete forslag, der indeholdes i »Rapport fra vejlederkonferencen i Askov, september 1969«, udsendt af Direktoratet for gymnasieskolerne og HF i 1970.

Blandt de vigtigste og mest tiltrængte fornyelser, der kan forhøje udbyttet af det praktiske kursus, vil udvalget pege på nødvendigheden af, at der gives rigelig tid til drøftelse af undervisningens tilrettelæggelse, bl.a. langtidsplanlægning. Der bør derfor afsættes timer til egentlige konferencer mellem vejledere og kandidat. Det vil også efter udvalgets opfattelse være en vigtig nyskabelse, at alle lærerkandidater på en skole mødes regelmæssigt med vejlederne og evt. studielektorerne til drøftelse af tværfaglige emner.

Udvalget mener også, at kandidater med samme fag bør mødes regionalt med deres vejledere til drøftelse af fagligt-pædagogiske emner.

For at opnå den bedst mulige faglige integration mellem kursets teoretiske og praktiske del, hvilket efter udvalgets mening er en forudsætning for et gunstigt resultat af reformbestræbelserne, må det betones, at det er nødvendigt hurtigt at begynde en omfattende uddannelse af vejlederne.

VII Lærer- og lokalebehov

Udvalget har indgående drøftet lærer- og lokalebehov.

Til det formål at uddanne nye gymnasielærere i de teoretiske discipliner, at tilrettelægge efteruddannelse af gymnasielærere samt at foretage pædagogisk forskning til gavn for undervisningen på det gymnasiale plan kræves opbygning af et eller flere institutter.

Udvalget foreslår, at den teoretiske uddannelse placeres ved universiteterne i København (evt. Roskilde), Odense og Århus. Ved at placere undervisningen ved alle tre universiteter mener udvalget, at omkostningerne formindskes, og forholdene lettes for kandidaterne, da de fleste antagelig endnu har bevaret deres bopæl i universitetsbyerne. Desuden vil det være lettere at skaffe de nødvendige lærerkræfter, når undervisningen decentraliseres, så lokale ressourcer kan inddrages. Det er vigtigt, at de lokaler, der

skal anvendes, ligger samlet af hensyn til planlægning og gennemførelse af undervisningen.

Den kritik af den nugældende pædagogikumundervisning, der er refereret tidligere i betænkningen, skyldes i nogen grad det misforhold, der eksisterer mellem antallet af kandidater og den alt for lille stab af lærere.

Allerede i efterårssemestret 1971 passerer antallet af kandidater 300, og på den baggrund mener udvalget, at hvis undervisningen skal gennemføres i overensstemmelse med forslaget, som det er skitseret i betænkningen, er det nødvendigt som et minimum at knytte 10 heltids- og 10 deltidsansatte lærere samt et antal løst ansatte assistenter til undervisningen i pædagogik, psykologi og undervisningslære. I de fagdidaktiske discipliner foreslår udvalget, at man anvender fagkonsulenter og studielektorer.

Forslag til bekendtgørelse om den pædagogiske uddannelse af lærere ved gymnasieskolerne og tilsvarende undervisningstrin

Ifølge bekendtgørelse nr. 328 af 10. juli 1970 af lov om gymnasieskoler og studenterkursus som ændret ved lov nr. 67 af 3. marts 1971 § 16, stk. 2, er varig ansættelse som lærer ved et gymnasium eller et kursus til højere forberedelseseksamen betinget af, at den pågældende efter nærmere af undervisningsministeren fastsatte regler har bestået en prøve i teoretisk og praktisk pædagogik.

Om denne prøve, pædagogikum, fastsætter undervisningsministeren herved følgende regler:

§ 1. Enhver, der ved et universitet har bestået en eksamen, der ifølge lov om gymnasieskoler og studenterkursus § 16, stk. 1 berettiger til ansættelse ved en gymnasieskole eller ved en undervisningsinstitution, der meddeler under-

visning på samme niveau, har ret til at blive indskrevet til et kursus til pædagogikum.

§ 2. Indmeldelse til kursus til pædagogikum sker til Direktoratet for Gymnasieskolerne og Højere Forberedelseseksamen. Herfra fordeles de indmeldte kandidater til de forskellige universiteter og skoler.

Ansvar for såvel undervisning som prøver påhviler direktøren for nævnte direktorat.

§ 3. Direktøren kan i enkelttilfælde give andre end de i § 1 nævnte adgang til at gennemgå det pædagogiske kursus. Han kan ligeledes godkende, at kandidater, der på anden måde har erhvervet sig en pædagogisk skoling af samme omfang som pædagogikum, fritages for pæda-

gogikum eller dele deraf inden en eventuel ansættelse i gymnasieskolen eller tilsvarende undervisningsinstitution.

§ 4. For kandidater med fagene fysik og kemi er det en forudsætning for opnåelse af pædagogikum, at de har fulgt de ved universitetet afholdte kursus i undervisningsforsøg.

§ 5. Det samlede pædagogikumkursus har en varighed af et halvt år.

Kandidaten lønnes i denne periode i overensstemmelse med gældende overenskomst, og tiden medregnes i kandidatens anciennitet.

Kandidaten har pligt til at deltage i kursus i dets fulde omfang (jf. dog § 3).

§ 6. I løbet af kursustiden skal kandidaten i et samlet tidsrum på mindst 8 og højst 10 uger være knyttet til en gymnasieskole, hvor han i 12 ugentlige timer skal følge undervisningen i et antal klasser. Mindst halvdelen af timerne skal være i kandidatens hovedfag, og mere end tredjedelen af timerne skal være i kandidatens bifag. Udover disse timer er kandidaten pligtig til at deltage i konferencetimer med sine vejledere og ligeledes til at overvære timer i andre af skolens fag. Så vidt muligt skal kandidaten have lejlighed til at stifte bekendtskab med undervisning såvel i gymnasiet som i HF.

§ 7. De lærere, der normalt varetager de pågældende klassers undervisning, fungerer som kandidatens nærmeste vejledere i undervisningspraktik. De skal demonstrere deres egen undervisning, diskutere undervisningsmål - såvel for den enkelte time som for en undervisningsperiode — og undervisningsmetoder; de skal vejlede kandidaten før og efter de timer, der helt eller delvis gennemføres af denne. De skal endvidere give kandidaten kendskab til de for faget gældende regler, dets lærebøger og hjælpemidler.

Kandidaten bør i denne periode have lejlighed til at stille og gennemgå opgaver, at vurdere elevstandpunkter og at gennemgå et samlet afsnit af lærestoffet på egen hånd.

Kandidaten skal i praktikperioden følge det almindelige pædagogiske planlægningsarbejde på skolen.

En repræsentant for direktoratet bør have overværet nogle af kandidatens timer og skal sammen med kandidaten og dennes vejledere gennemdrøfte disse timers forløb.

§ 8. Ved praktikperiodens slutning udformer vejlederne sammen med skolens rektor eller en studielektor ved skolen samt repræsentanten for direktoratet en udtalelse om kandidatens undervisning, for så vidt han anses for kompetent til at undervise i gymnasiet eller tilsvarende undervisningstrin.

§ 9. I perioden forud for og i den del af halvåret, der følger efter undervisningspraktikken, deltager kandidaten i et kursus i de teoretiske discipliner, hvis samlede varighed er ca. 10 uger med en ugentlig kursustid på 20-25 timer. Emnerne er pædagogisk psykologi (udviklings-, motivations- og indlæringspsykologi), pædagogik (pædagogisk filosofi, pædagogisk sociologi, det danske og enkelte andre landes skolesystem), undervisningslære (undervisningsens mål og midler, prøve- og evalueringsformer) samt fagdidaktik.

Kursusvirksomheden tilrettelægges således, at mange forskellige undervisningsformer anvendes, demonstreres og debatteres.

§ 10. Undervisningen varetages af lærere, der ansættes dertil af undervisningsministeriet. Ansvar for koordinering af kursusvirksomheden påhviler en studierektor, som udnævnes for en femårig periode.

§11.1 forbindelse med kurset i de teoretiske discipliner udarbejdes en større eller flere mindre skriftlige afhandlinger, hvorved kandidaten dokumenterer, at formålet med kurset er opfyldt.

§ 12. Såfremt de i § 11 nævnte afhandlinger godkendes, og den i § 8 omtalte udtalelse foreligger, udsteder direktøren for Gymnasieskolerne og HF bevis for bestået pædagogikum.

§ 13. Under særlige omstændigheder kan direktøren for Gymnasieskolerne og HF dispensere fra de i nærværende bekendtgørelse givne bestemmelser.

§ 14. Denne bekendtgørelse træder i kraft . . . . . og afløser bekendtgørelse nr. 143 af 25. marts 1963 om den pædagogiske uddannelse af lærere ved gymnasieskolen.

Til §8.

Et mindretal bestående af Per Fibæk Laur-
sen finder, at der ikke bør gives nogen udtalelse
i forbindelse med praktikperioden, og at alene

de i § 11 nævnte afhandlinger bør være afgø-
rende for, om kurset består,

København, den 21. juni 1971.

Bent Møller Christensen

Ole Jellingsø

Per Fibæk Laursen

Anders Østergaard

Mogens Hindsberger

Poul Kjeldsen

Jens Erik Skydsgaard

Jørgen Hagel

Betænkning vedrørende
den pædagogiske uddannelse for magistre
udarbejdet af et udvalg nedsat af
Gymnasieskolernes Lærereforening

/

Betænkning fra GL's udvalg vedrørende den pædagogiske uddannelse for magistre

Udvalgets nedsættelse og kommissorium m.v.

Ved forretningsudvalgsmøde den 3. november 1965 nedsattes af Gymnasieskolernes Lærerforening et udvalg vedrørende den pædagogiske uddannelse.

Udvalget fik følgende kommissorium:

Udvalget har til opgave at gennemgå den bestående pædagogiske uddannelse for lærere i gymnasieskolen, således som den praktiseres på basis af undervisningsministeriets bekendtgørelse af oktober 1961 (betænkning nr. 293), og i tilslutning til udvalgsarbejdet at overveje og fremkomme med forslag til eventuelle ændringer.

Udvalget skal endvidere undersøge, om det er ønskeligt at udvide det bestående kursus til også at omfatte undervisere, der sigter mod andre undervisningsområder end gymnasieskolen (universiteter, højere læreanstalter).

Til medlemmer af udvalget beskikkedes følgende:

lektor Søren Brogård
lektor Poul Nielsen, udvalgets formand
adjunkt Bent Møller Christensen
lektor Vagn Haarsted
rektor Tage Bülow-Hansen
lektor Henry Andersen
cand. mag. Leif Aage Rasmussen
stud. mag. Dan Olsen.

Efter indstilling fra GL's forretningsudvalg udvidedes det pædagogiske udvalg i marts 1966 med 2 medlemmer fra Dansk Magisterforening:

docent, dr. phil. Børge Petersen
docent, dr. phil. Kr. Ringgård.

Endelig har stud. psych. Torben Hansen bidraget til den endelige udformning af udvalgets afsluttende forslag.

Udvalget har nedsat et underudvalg bestående af lektor Henry Andersen, stud. mag. Dan Olsen og lektor Poul Nielsen, der har udarbejdet udkast som arbejdsgrundlag for udvalgets møder.

Der har været afholdt 7 møder.

Baggrunden for udvalgets nedsættelse og arbejde

Den af undervisningsministeriet i oktober 1961 gennemførte revision af prøven i pædagogik og undervisningsfærdighed for lærere i gymnasieskolen har tilsyneladende ikke formået at sikre den forbedring af den pædagogiske uddannelse, som var tilsigtet i ministeriets betænkning nr. 293.

Oftentimes er det af pædagogikumkandidaterne over for Gymnasieskolernes Lærerforening blevet fremhævet, at uddannelsen ikke opfylder de krav, som må stilles.

Også den bestående eksamensordning, som giver kandidaterne fritagelse for at aflægge prøve, såfremt de har deltaget i kursustimerne med en mødeprocent på ca. 80, synes at virke uheldig.

Blandt kandidaterne, som følger det anordnede kursus, findes nogle, som ønsker at gå ind til en undervisningsgerning på universiteterne. Betydningen af disse kandidaters pædagogiske uddannelse er indlysende, og da andre højere læreanstalter for øjeblikket arbejder med planer om - i modsætning til tidligere - at kræve en pædagogisk uddannelse af deres kommende lærere, har man ment det rigtigt at undersøge muligheden for at finde frem til et kursus, som specielt i sin teoretiske del - med større vægt på voksenundervisning - med udbytte kunne følges af alle lærere med akademisk uddannelse.

Udvalgets overvejelser

Inden sit første møde fik alle udvalgsmedlemmer stillet følgende skriftlige materialer til rådighed: Undervisningsministeriets betænkning nr. 293, Dansk Seminarieblad nr. 5 1965 (med redegørelse for pædagogisk uddannelse i forbindelse med det nye lærerlovsforslag), Norsk Lektorlag: Pædagogisk Seminar, A. Sjölund: Gruppepsykologi, K. Grue Sørensen: Pædagogik mellem videnskab og filosofi.

I forbindelse med udvalgets gennemgang af det nuværende pædagogiske kursus blev det

klart, at der ved udvalgsbetænkningen af 1961 på afgørende punkter var sket forbedringer i den pædagogiske uddannelse, således især ved indførelsen af det afsluttende fagligt-pædagogiske kursus. Man kunne imidlertid tænke sig, at visse emner inden for dette kursus overførtes til det teoretiske kursus, dog således at man søgte at tilføre det fagligt-pædagogiske kursus andre emner, som mangler for øjeblikket, og eventuelt samtidig arbejder på at forlænge dets varighed til 3 uger i stedet for 2.

Allerede i udvalgsovervejelserne i forbindelse med ministeriets betænkning af 1961 fastslås det, at kritikken af den pædagogiske uddannelse især har koncentreret sig om den teoretiske undervisning, som før 1961 ikke er tilstrækkelig grad havde kontakt med den praktiske undervisningssituation.

Desværre må det erkendes, at forsøget i 1961 på at imødekomme den fremsatte kritik ikke er lykkedes. Også i dag synes det teoretiske kursus at være det svage led i uddannelsen, idet man stadig ikke har kunnet nå frem til et kursusindhold, som fuldt ud dækker de krav, som må stilles til uddannelsen af en moderne pædagog.

Det fremgår tydeligt af kritikken, at det teoretiske kursus rummer for meget stof, hvis umiddelbare tilknytning til kursusmålet ikke ses, hvilket ofte medfører svigtende interesse og aktivitet hos de kursusøgende, samtidig med at væsentlige moderne pædagogisk-psykologiske forskningsarbejder og deres resultater ikke indføres i undervisningen.

Udvalget mener, at en del af forklaringen på svagheden ved det teoretiske kursus er, at det hovedsagelig indeholder en almen orientering om emnerne pædagogikkens historie, psykologi og skolehygiejne, mens emnernes forbindelse med den praktiske undervisningssituation kun sjældent omtales. Hvis man lader det teoretiske kursus tage sit udgangspunkt i den praktiske undervisning, og man derefter interesserer sig for, hvordan pædagogikken, psykologien, sociologien og skolehygiejne kan hjælpe til at beskrive og forklare undervisningens problemer, synes man på et vigtigt punkt at have imødekommet kritikken af det teoretiske kursus. Man kunne i stedet for den nuværende inddeling i pædagogikkens historie, pædagogisk psykologi og skolehygiejne tænke sig en inddeling i undervisningens plads i samfundet, elevernes baggrund, elevgruppen og lærerens ledelse af den samt beskrivelse af undervisningssituationen

med undervisnings- og eksamensformer. Den praktiske gennemførelse af et kursus af den skitserede art ville man kunne opnå ved at udarbejde en kursusplan med de ønskede foredrag og diskussioner og ved at få eksperter på de forskellige områder til at foretage undervisningen. Ved en sådan ordning skulle teoriernes anvendelse kunne understreges, samtidig med at man undgår, som det er tilfældet nu, at få gentaget de samme begreber i forskellige kurser.

Udvalget finder det gavnligt og rigtigt, at der i kursusforløbet gives en orientering om de pædagogiske tankers udvikling. Det forekommer naturligere og mere hensigtsmæssigt at gennemgå de pædagogiske ideer på en mere systematisk måde i stedet for, som det nu hyppigt er tilfældet, at behandle dem i forbindelse med »store tænkere« i pædagogikkens historie.

Udvalget mener, at en sådan systematisering vil kunne foretages på grundlag af ovennævnte inddelingsprincipper således, at stoffet med udbytte kan behandles som baggrund for og i nær sammenhæng med en række punkter på nedenævnte læseplan.

Ved udvalgets drøftelser angående faget pædagogisk psykologi fremgik det, at det nuværende kursus ikke er lagt på et for de fleste kursusedtagere tilgængeligt plan, idet man ofte forudsætter, at kandidaterne er orienterede i den helt moderne psykologis præmisser. Det er derfor sikkert svært i den pædagogiske situation at anvende det, der er erfaret på kurset. Denne mangel bliver ekstra alvorlig, fordi gennemgangen af den moderne psykologis iagttagelser ikke kædes sammen med den pædagogiske situation på en tilstrækkelig rammende og anskuelig måde.

Udvalget mener at kunne godkende, at man forudsætter, at kandidaterne har et vist kendskab til almen psykologi og psykologisk tænkemåde, og finder det rigtigt, om man lod udarbejde en litteraturliste med elementære psykologiske værker, blandt hvilke kandidaterne selv kunne vælge for at orientere sig.

I faget skolehygiejne i sin nuværende form behandles flere hygiejniske problemer af almen samfundsmæssig karakter; da man også på dette område ønsker nærmere kontakt til den praktiske skolegerning, foreslås det, at man udelader de almene overvejelser og bibeholder en orientering om fysiske og psykiske afvigere under det teoretiske kursus. Udvalget finder det rimeligt at behandle underviserens forhold til skolelægen under det fagligt-pædagogiske kursus.

Udvalgets forslag

På baggrund af udvalgets overvejelser og i den hensigt at søge en løsning, som rummer mulighed for at udvide den pædagogiske uddannelse til at omfatte andre end lærere ved gymnasieskolen, fremsætter udvalget følgende forslag. Det bygger på den forudsætning, at hele den pædagogiske uddannelse afvikles i ét semester, og at kandidaterne deltager aktivt i kurset uden anden beskæftigelse.

Uddannelsen består af følgende dele:

I. Teoretisk kursus

- A. Teoretisk-pædagogisk kursus.
- B. Fagligt-pædagogisk kursus.

II. Praktisk kursus

I. Teoretisk kursus

A. *Det teoretisk-pædagogiske kursus.*

1. *Undervisningens mål og metoder (6 timer).*
Herunder: skolestruktur og uddannelsespolitik.
2. *Undervisningsvæsenet og de politiske instanser (3 timer).*
  - a. De højere læreanstalters forhold, direktoraterne, skolekommissioner m.v.
  - b. Undervisernes forhold til disse instanser.
3. *Elevernes baggrund (9 timer).*
  - a. Ungdomspsykologi (puberteten, identitetsproblemer m.v.).
  - b. Sociale forudsætninger.
  - c. Orientering om fysiske og psykiske afvigere (ordblindhed, tale-, høre- og synsdefekter, neuroser m.v.).
  - d. Intellektuel udvikling i uddannelsestiden (begrebsdannelse, sproglig vækst m.v.).
4. *Elevgruppen (6 timer).*
  - a. Smågruppens sociologi (gruppedannelser, gruppeprocesser, gruppens betydning for individets adfærd, ydre faktoreres indvirken på gruppelevet).
  - b. Klassen (gruppestruktur, sociometri m.v.).
5. *Grupperledelse (3 timer).*
  - a. Opdragelsesideer gennem tiderne.
  - b. Ledelsesform og psykologisk klima.
  - c. Lærerrollen (autoritetsudøvelsen).

6. *Indlærings teorier (9 timer).*
  - a. Læreprocessernes psykologi med særligt henblik på undervisningssituationen.
  - b. Studieteknik bl.a. belyst ved forsøgsresultater.
  - c. Transfer (i psykologisk-pædagogisk belysning), overlappning og samarbejde mellem fagene.
7. *Undervisningssituationen (3 timer).*
Herunder: pædagogiske påvirkningssituationer, kommunikationsprocessen, feed-back-processen m.v.
8. *Undervisningsformer (15 timer).*
  - a. Forelæsninger, seminaret o.lign. (Egnethedsområder, hjælpemidler og tilrettelæggelse).
  - b. Klasseundervisningen. (Egnethedsområder, hjælpemidler og tilrettelæggelse).
  - c. Gruppeundervisningen. (Egnethedsområder, hjælpemidler og tilrettelæggelse).
  - d. Individuel undervisning og programmeret undervisning. (Egnethedsområder).
  - e. Kombinationer af ovennævnte undervisningsformer.
9. *Demonstration og diskussion af ovenstående undervisningsformer (9 timer).*
(Overværelse af undervisning, pædagogiske film m.v.).
10. *Vurderingsproblemer (9 timer).*
  - a. Teoretiske overvejelser.
  - b. Praktisk karaktergivning.
  - c. Testkonstruktioner og eksamensformer.

B. *Det fagligt-pædagogiske kursus.*

Varigheden foreslås til 3 uger.

Dette kursus indeholder de emner, som indgår i den nugældende ordning, og bør eventuelt suppleres med følgende:

- a. Lærebogsystemer præsenteret af lærebogsforfattere eller af erfarne lærere.
- b. Gennemgang af pensa- og eksamenskrav.
- c. Træning i udarbejdelse af opgaver, øvelser o.lign.
- d. Diskussioner om karaktergivning i de forskellige fag.
- e. Videreuddannelsesproblemer.
- f. Faglokaleindretning.

Det bemærkes, at en del emner, som normalt undervises her, er overført til det teoretisk-pædagogiske kursus, dels for at give dette kursus et mere praktisk præg, dels fordi de overførte emner også har interesse for andre undervisere end gymnasielærere.

Inden for *dette kursus* kan også behandles: *Forældremøder, elevråd, forholdet til skolelæge og skolepsykolog, erhvervsorientering, ekskursioner, fordeling af elevernes hjemmearbejde i de forskellige fag, idéhistoriens placering i gymnasiet og de frie timers stilling.*

Desuden gives der en obligatorisk instruktion i betjening af audiovisuelle hjælpemidler og et frivilligt kursus i stemmepleje og talelære.

II. Praktisk kursus

Her følges de retningslinier, som er fastsat i gældende bekendtgørelse vedrørende den pædagogiske uddannelse for lærere ved gymnasieskolen §§ 10-15.

I forbindelse med det praktiske kursus mener udvalget dog at måtte tilføje, at man bør drage omsorg for, at de vejledende lærere får mulighed for nøje at sætte sig ind i indholdet af det teoretiske kursus for således at hjælpe med til at gøre den pædagogiske uddannelse til en helhed.

Uddannelsesetid.

Det teoretiske kursus afholdes to gange om året, i løbet af forårs- og efterårssemestret.

Det *teoretisk-pædagogiske kursus* strækker sig over 25 gange à 3 timer (f.eks. 3X3 ugentlige timer i perioden september-november eller februar-april).

Det *fagligt-pædagogiske kursus* afholdes som et 3-ugers kursus i januar eller maj efter afslutningen af første del.

Det *praktiske kursus* følger de samme perioder som ved gældende ordning.

Eksamens ordning.

Der tænkes afholdt skriftlig eksamen efter afslutning af det *teoretisk-pædagogiske kursus* (henholdsvis i begyndelsen af december og i begyndelsen af maj). Eksamen skal dække hele pensum og omfatte tværgående spørgsmål, som besvares i essayform.

Der afholdes ikke eksamen i forbindelse med det *fagligt-pædagogiske kursus*.

Det *praktiske kursus* afsluttes med en prøve efter de retningslinier, som er gældende i dag.

Afsluttende bemærkninger

I forbindelse med det teoretisk-pædagogiske kursus er det ønskeligt, om der i begyndelsen af hvert semester udsendes en emneoversigt forsynet med litteraturhenvisninger.

Kursusprogrammet tænkes udarbejdet af lærere i psykologi og pædagogik ved universitetets filosofiske fakultet i samarbejde med undervisningsdirektøren for gymnasieskolerne.

Undervisningen tænkes udført af pædagoger, psykologer, gymnasie- og universitetslærere. Udvalget finder det meget vigtigt, at der foregår et snævert samarbejde mellem disse forskellige lærergrupper for at gøre uddannelsen til en helhed.

Da uddannelsen skal være en tydelig demonstration af de forskellige undervisningsformer, må alle hjælpemidler inddrages i arbejdet, og diskussioner, summemøder, gruppearbejde og lignende metoder skal benyttes i forbindelse med forelæsningsformen.

Udvalget er klar over, at ca. halvdelen af det pensum, det nuværende pædagogikum indeholder, er skiftet ud. Det nye, der er kommet til, er først og fremmest af pædagogisk karakter til anvendelse i den praktiske undervisning. Det er stof, som det synes urimeligt, at en kandidat selv skal sætte sig ind i *efter* at have gennemgået en pædagogisk uddannelse.

Det er udvalgets mening, at det foreslåede teoretisk-pædagogiske kursus er lagt i et sådant plan, at det med det samme udbytte kan følges af undervisere såvel ved gymnasieskolen som ved universitetet og andre højere læreanstalter. Det samme må gælde for det fagligt-pædagogiske kursus måske undtagen de specielle emner, som er beregnet for de kommende gymnasielærere.

Et praktisk kursus vil uden særligt besvær kunne indrettes på undervisningssteder, som er relevante for andre end gymnasielærere.

Udvalget mener med sit forslag at have bestræbt sig for at skabe en nøje sammenhæng mellem den teoretiske undervisning og det praktiske undervisningsarbejde, og man håber, at forslaget vil kunne medvirke til at skabe den ændring i den pædagogiske uddannelse, som i dag føles nødvendig.

Notat om gymnasielærernes pædagogiske uddannelse

Dette notat er ment som et indlæg i den aktuelle debat om en ændring af pædagogikum. Vi har prøvet at skitsere nogle muligheder for at gennemføre en reform *inden for* det nuværende uddannelsessystem, det vil sige under hensyn til både den nuværende faglige uddannelse af gymnasielærerne på universiteterne og den nuværende gymnasiestruktur. Vi har dog prøvet at tage et vist hensyn til de ændringer, der kan forventes gennemført i nær fremtid som et resultat af Højby-udvalgets arbejde. Endvidere har vi prøvet at tage et vist hensyn **til**,

at de gymnasielærere, der uddannes nu, kan komme til at skulle virke i en enhedsuddannelse for de 16-19 årige.

Vi har derimod ikke lagt særlig vægt på at skitsere læreruddannelsen i et ideelt uddannelsessystem, som det efter vores mening vil se ud med alle videregående uddannelser samlet i en centralstruktur.

Det er under disse forudsætninger vores håb, at vores ideer vil blive taget i betragtning ved en forhåbentlig snarlig ændring af pædagogikum.

Bestyrelsen.

I. Fejl og mangler ved den nuværende ordning

Efter den nugældende ordning gives den pædagogiske uddannelse af gymnasielærerne efter at den faglige uddannelse ved universitetet er afsluttet. Uddannelsen er af et halvt års varighed, og er opdelt i tre dele: en teoretisk, en praktisk og en faglig del.

Den teoretiske del består af tre fag: pædagogisk psykologi, pædagogikkens historie og skolehygiejne. Undervisningen gives kun ved Københavns Universitet. Der forelæses tre ugentlige timer i de to førstnævnte fag og to timer i skolehygiejne. Undervisningen i pædagogikkens historie har i det sidste semester (efterår 69) været tilrettelagt som en systematisk gennemgang af pædagogikken suppleret med historiske eksempler. For kandidater, der følger undervisningen, afholdes der ikke eksamen, mens andre kandidater skal bestå en skriftlig prøve i de tre fag.

Den praktiske del af uddannelsen gives ved, at kandidaten gennem det halve år følger undervisningen hos en erfaren lærer (vejleder) og under dennes vejledning underviser i nogle timer. Vejlederne udvælges af rektor på den pågældende skole og har ikke nogen speciel pædagogisk uddannelse. Dog har der i efteråret 69 for første gang været afholdt et kort kursus for vejlederne. Den praktiske del afsluttes med en prøve.

Den faglige del, der afslutter den pædagogiske uddannelse, gives i form af et 14-dages kursus.

I modsætning til andre danske læreruddannelser er det fundamentale princip bag gymnasielærernes, at den gives helt uafhængig af den faglige uddannelse. Denne adskillelse medfører, at man ikke opnår en række fordele, som en integreret uddannelse ville give. Stoffet i den faglige uddannelse læres således ikke med undervisning, men med forskning for øje. Det vil derfor være ønskeligt at ophæve den totale adskillelse mellem den faglige og pædagogiske uddannelse. Da der imidlertid ikke synes at være mulighed for dette i overskuelig fremtid, skal vi først i sidste afsnit vende tilbage til dette problem.

En væsentlig mangel ved den nuværende ordning er, at der ikke er nogen sammenhæng mellem de tre dele af uddannelsen. Undervisningen på den teoretiske del gives af to universitetsprofessorer og af en overlæge, mens den praktiske del gives af nogle mere eller mindre tilfældigt udvalgte lærere og det faglige kursus

af nogle af gymnasiets lærereksperter i det pågældende fag. Der er således ikke noget samarbejde mellem de forskellige lærere, der underviser kandidaten, og de lærere, der underviser i en del af uddannelsen, vil ikke altid have noget særlig godt indtryk af, hvad der foregår i den øvrige del af uddannelsen. Dette medfører, at uddannelsen af kandidaterne ikke opleves som et sammenhængende hele, men som tre skarpt adskilte dele.

I de henvendelser, som mange af kandidaterne på de to sidste hold har rettet til direktoratet om den teoretiske del af uddannelsen, har man da også udtalt, at store dele af den teoretiske uddannelse ikke forekommer relevant for det praktiske undervisningsarbejde. Man har lagt særlig vægt på, at undervisningen i pædagogikkens historie og i skolehygiejne efter kandidaternes mening ikke har givet noget anvendeligt udbytte.

Den væsentligste mangel er vel at den manglende koordination medfører, at kandidaten måske ikke altid får nogen teoretisk baggrund for netop den undervisningssituation og -form, han er udsat for i den praktiske del af uddannelsen, og at han ikke får mulighed for at prøve de undervisningsmetoder og arbejdsmønstre, der behandles i den teoretiske del af uddannelsen, i praksis.

En anden væsentlig mangel er det, at det pensum, der behandles i den teoretiske del af uddannelsen, er for lille, således at det mangler væsentlige dele af pædagogikken og psykologien, som kandidaten vil kunne få brug for i praksis. Det gælder f.eks. øvelse i analyse af pædagogiske mål i undervisningen, om hvilke forudsætninger eleverne i gymnasiet møder med, personlighedspsykologi, udviklingspsykologi og gruppedynamik (der har dog i efteråret forsøgsvis været gennemført en undervisning i gruppedynamik i faget pædagogisk psykologi).

Udbyttet af den praktiske del af uddannelsen er naturligvis i meget høj grad afhængig af, hvilken vejleder kandidaten får. Hvis denne ikke er i stand til at benytte en række forskellige undervisningsmetoder og arbejdsmønstre, og hvis han ikke kan give kandidaten den tilstrækkelige systematiske vejledning, er udbyttet naturligvis meget begrænset. Da udvælgelsen af vejlederne som nævnt foretages af den enkelte rektor, og da de ikke har nogen speciel pædagogisk uddannelse, har man grund til at frygte, at den praktiske uddannelse af mange kandidater er meget mangelfuld. De fleste gymnasielæ-

rere er da heller ikke i stand til at undervise efter mere end en undervisningsmetode.

Endelig er det naturligvis en meget væsentlig mangel, at den teoretiske del af undervisningen kun gives et sted i landet. En meget stor del af kandidaterne vil ikke få nogen teoretisk undervisning overhovedet, og da kravene ved den teoretiske prøve ikke er særlig store, vil det derfor være muligt at bestå pædagogikum med et meget mangelfuldt kendskab til teoretisk pædagogik og psykologi.

II. Målsætningen for den pædagogiske uddannelse

Målet med den pædagogiske uddannelse må naturligvis ses i sammenhæng med målet, indholdet og strukturen i den uddannelse, som kandidaterne skal fungere i. Imidlertid arbejdes der i øjeblikket på en revision af gymnasiet, hvorfor det er vanskeligt at stille nogle sikre forudsætninger op. Man må imidlertid regne med, at tilvalgsprincippet snart indføres, samt at der - om ikke ved den forestående reform så dog i hvert fald i de nuværende lærerkandidaters funktionsperiode - vil komme en betydelig bredere kreds af elever i gymnasiet. Gymnasiefrekvensen vil uden tvivl blive øget, og der vil muligvis ad politisk vej blive tilstræbt enhedsuddannelse for de 16-19-årige. Dette vil naturligvis stille store krav til lærernes pædagogiske kvalifikationer, fordi man må regne med nogle væsentligt mindre homogent sammensatte klasser. Det vil derfor være nødvendigt at gennemføre en undervisningsdifferentiering i form af en mere individualiseret undervisning. Det vil ligeledes kræve større viden om elevernes forudsætninger, fordi man efter indførelse af en 9-årig enheds- og tilvalgsskole ikke længere kan regne med, at alle eleverne møder med nogenlunde de samme forudsætninger, hvad angår tidligere uddannelse. Kandidaterne må derfor have en grundig undervisning i, hvorledes den 9-årige grundskole er opbygget, hvilken undervisning der gives, og hvilke valgmuligheder der er.

Det første krav, der må stilles til lærernes pædagogiske viden og færdigheder er, at han er i stand til at analysere pædagogiske mål. Såfremt de gældende mål for undervisningen skal være andet og mere end begrundelser for, hvorfor faget findes i gymnasiet, er det vigtigt, at lærerne virkelig bliver i stand til at analysere målformuleringerne og klarlægge, hvilke konsekvenser de vil have for hans undervisning. Det

krav bliver naturligvis endnu vigtigere, når man tager i betragtning, at der gennemføres uddannelsesreformer så hurtigt, at enhver lærer må regne med at komme til at virke under flere andre uddannelsesordninger end den, han er uddannet til. Da de gældende undervisningsmål ofte må ses i sammenhæng med en almen pædagogisk »filosofi«, der som oftest ikke udtrykkes eksplicit, vil det forudsætte, at lærerne er bekendt med den nyere tids pædagogiske ideer. I tilknytning til undervisning i analyse af pædagogiske mål må derfor gives en almen undervisning i den nyere tids pædagogiske idéhistorie.

Det næste pædagogiske krav, der må stilles til læreren, er, at han er i besiddelse af et grundigt kendskab til elevernes forudsætninger. Det gælder a) de udviklingsmæssige forudsætninger, som eleverne på det pågældende alderstrin har og det gælder b) den forudgående skoleuddannelse, eleverne har modtaget, a) dette kræver et vist kendskab til udviklingspsykologi, naturligvis først og fremmest for den aldersgruppe, som lærerne formodentlig vil komme til at undervise. Dette forudsætter naturligvis igen et vist kendskab til almenpsykologi (særlig personlighedspsykologi). Da man må formode, at der i stadig højere grad kommer elever med en eller anden form for undervisningsvanskeligheder i gymnasiet, må lærerne have et vist kendskab til disse vanskeligheder og disses behandling, b) dette kræver som tidligere nævnt et indgående kendskab til den 9-årige grundskole.

Med kendskab til undervisningens formål og elevernes forudsætninger må læreren derefter være i stand til at vurdere hvilke undervisningsmetoder og arbejdsmønstre, der vil kunne opfylde formålet. Mange lærere lægger i deres undervisning ikke særlig vægt på en sådan udvælgelse, men underviser ofte efter en bestemt metode af traditionsmæssige grunde. Skal bestræbelserne for at skabe en mere målrettet uddannelse imidlertid lykkes, er det af afgørende betydning, at lærerne behersker denne del af planlægningen af undervisningen. Lærerne må derfor have et grundigt kendskab til didaktik med særlig vægt på forskellige undervisningsmetoder og arbejdsmønstre.

Endvidere må man naturligvis stille det krav, at læreren er i stand til at benytte en række undervisningsmetoder og arbejdsmønstre, for det første af hensyn til at der må benyttes den metode, der med de gældende forudsætninger fremmer det pædagogiske mål, og for det andet

af hensyn til at kunne skabe en vis variation i undervisningen. Læreren må derfor være trænet i at undervise efter en række forskellige metoder.

Endelig må læreren være i stand til at vurdere undervisningen, og hvis det kræves, må han også kunne vurdere den enkelte elevs standpunkt (give karakterer eller lignende). Vurderingen af undervisningen er nødvendig for at kunne foretage forbedringer i undervisningsmetoden. Vurderingen skal derfor naturligvis ikke bare foretages efter at en periode er afsluttet, men må foretages løbende, således at læreren hele tiden kan foretage de nødvendige forbedringer i undervisningsmetoden. Han må derfor være trænet i at foretage proces- og produktanalyse. På baggrund af en vurdering af de enkelte elevs standpunkt og udbytte af undervisningen må læreren være i stand til at vejlede dem med henblik på arbejdsform, evt. valg af tilvalgsfag, linjevalg og valg af videregående uddannelse. Så længe der skal gives karakterer, må lærerne naturligvis også være bekendt med problemerne i forbindelse med denne bedømmelsesform.

Sammenfattende vil vi derfor kunne opstille følgende målsætning for lærernes pædagogiske uddannelse.

1. Læreren skal kunne analysere pædagogiske mål.
2. Læreren skal have et generelt kendskab til den pågældende elevgruppes forudsætninger samt kunne analysere den enkelte elevs specielle forudsætninger.
3. Læreren må kunne vurdere, hvilke undervisningsmetoder og arbejdsmønstre, der under hensyn til det pædagogiske mål og elevernes forudsætninger virker bedst.
4. Læreren skal kunne vurdere sin undervisning og hver enkelt elevs udbytte og standpunkt med henblik på vejledning af eleverne.

III. Uddannelsens opbygning

En konsekvens af den opstillede målsætning og den rettede kritik mod den nuværende pædagogikumundervisning må være, at følgende ændringer bør gennemføres ved en reform:

1. En udvidelse og omlægning af det teoretiske pensum.
2. Der må skabes en integrering af den praktiske og den teoretiske del af uddannelsen.

3. Det må sikres, at kandidater får træning i at anvende mange forskellige undervisningsmetoder og arbejdsmønstre.
4. Det må sikres, at alle kandidaterne kommer til at deltage i den teoretiske undervisning.

Dette kan efter vores opfattelse bedst ske ved, at den praktiske og teoretiske del af uddannelsen foretages af de samme lærere og på samme undervisningssted. Da det må være en løbende bestanddel af uddannelsen, at lærerne får mulighed for at undervise gymnasieelever, bør uddannelsen placeres i tilknytning til et gymnasium. Det kan gøres ved at oprette en række pædagogiske centre i tilknytning til gymnasier. Lærerne ved disse centre må være pædagogisk-psykologisk sagkyndige, der både forstår den teoretiske uddannelse og samtidig fungerer som vejledere ved den praktiske uddannelse sammen med gymnasiets lærere. Uddannelsen må da tilrettelægges på den måde, at man veksler mellem teoretisk uddannelse og praktisk undervisning på gymnasiet. Der bliver da mulighed for at kandidaterne kan forsøge at anvende de forskellige undervisningsmetoder og arbejdsmønstre i praksis, som behandles - og anvendes - i den teoretiske uddannelse, og der bliver mulighed for at problemer, der er dukket op i forbindelse med den praktiske undervisning, bagefter kan diskuteres i den teoretiske uddannelse sammen med de pædagogisk-psykologisk sagkyndige.

1. Uddannelsens indhold

Indholdet i den teoretiske del af uddannelsen kan skitseres på følgende måde (jvf. bilag):

1. Pædagogisk filosofi og analyse af pædagogiske mål.
2. Det danske uddannelsessystem (med særlig vægt på folkeskolen og uddannelserne for de 16—19-årige) evt. suppleret med komparativ pædagogik (andre landes uddannelsessystemer).
3. Almen psykologi (med særlig vægt på personlighedspsykologi og udviklingspsykologi).
4. Pædagogisk psykologi (herunder: indlæringspsykologi, pædagogiske tests, opgaveløsnings psykologi og proces- og produktanalyse).
5. Socialpsykologi med særlig vægt på gruppepsykologi.

6. Didaktik med særlig vægt på undervisningsmetoder, hjælpemidler og arbejdsmønstre.
7. Pædagogisk psykologi (særligt problemerne i forbindelse med uddannelse og socialt tilhørsforhold).
8. De enkelte fags didaktiske problemer.

Vi skal ikke her angive timetal for de enkelte dele af det foreslåede pensum, blot bemærke, at der bør anvendes mest tid på de under 4, 5 og 6 nævnte discipliner. Undervisningen i alle de nævnte discipliner bør naturligvis i særlig grad koncentreres om problemer af betydning for uddannelsen af 16-19-årige.

2. Den praktiske uddannelse

Denne del af uddannelsen bør som nævnt gives sideløbende med den teoretiske uddannelse. Kandidaterne skal have mulighed for at overvære timer hos gymnasiets lærere, naturligvis først og fremmest i kandidatens egne fag, men også i andre af gymnasiets fag. Han skal overvære timer hos forskellige lærere og med anvendelse af forskellige undervisningsmetoder og arbejdsmønstre. Timerne bør efterfølges af diskussion mellem kandidaterne, den pågældende lærer og en af de »pædagogiske« lærere. Derefter skal kandidaten selv undervise nogle timer, således at han opnår en vis træning i at anvende forskellige undervisningsmetoder, hjælpemidler og arbejdsmønstre.

Kandidaterne skal også have mulighed for at diskutere rettelse og bedømmelse af opgaver med både gymnasiets lærere og en »pædagogisk« lærer.

3. Uddannelsens varighed

Et af hovedpunkterne i den foreslåede reform af den pædagogiske uddannelse er, at den teoretiske pensum udvides kraftigt, og at den praktiske uddannelse intensiveres. En nødvendig forudsætning for at dette kan realiseres er, at uddannelsens varighed forlænges med et halvt til et helt år. I den aktuelle debat har det da også flere gange været fremhævet, at den nuværende uddannelse er af for kort varighed.

Efter den foreslåede ordning vil det imidlertid være umuligt at give kandidaterne anden økonomisk støtte end den, andre uddannelsessøgende kan få, hvorfor det bør overvejes at afkorte den faglige uddannelse med et års tid.

IV. Lærere til den pædagogiske uddannelse

Såfremt den foreslåede ordning gennemføres, vil der være et stort behov for at skaffe lærere til at varetage kandidaternes uddannelse, da der i øjeblikket kun er involveret 3 mennesker i den teoretiske pædagogiske uddannelse.

De pågældende lærere skal naturligvis have en højere uddannelse i psykologi eller pædagogik, hvorfor der vil kunne blive tale om tre kategorier: Psykologer, cand. pæd.'er og magistre eller kandidater i pædagogik fra universitetet. Bortset fra psykologer er der i øjeblikket kun et meget lille antal med en af de pågældende uddannelser, men der er udsigt til, at dette vil ændre sig i løbet af ret kort tid.

V. Centirenes antal og placering

Som nævnt bør centrene placeres i forbindelse med et gymnasium. Da kandidaterne skal overvære og overtage en del af undervisningen på gymnasiet, vil det være nødvendigt med et større antal centre. Idet tilgangen af lærere til gymnasiet skønnes at være omkring 300 pr. år, vil det med 10 centre være muligt at komme ned på ca. 30 kandidater pr. center og altså pr. gymnasium. Såfremt nogle af klasseværelserne indrettes med et tilstødende rum, hvorfra man kan iagttage undervisningen uden at forstyrre, skulle kandidaterne kunne overvære undervisningen uden nævneværdige gener for lærerne og eleverne. Med 30 kandidater pr. skole kan hver kandidat også få mulighed for at undervise i en vis udstrækning uden at det medfører for store gener for elevernes uddannelse (1 ugentlig time pr. kandidat giver kandidatundervisning i 1/18 af gymnasiets timer (6-sporet gymnasium med 30 ugentlige timer)).

Da det sandsynligvis ikke vil være muligt at give alle centrets lærere heltidsbeskæftigelse med kandidatundervisning, vil det være en fordel at placere centrene i byer, hvor der er seminarium og en afdeling af Danmarks lærerhøjskole, hvor de samme lærere sandsynligvis vil kunne få beskæftigelse, samtidig med at der vil kunne etableres et samarbejde med de pågældende institutioner. Vi kan derfor foreslå placering i følgende byer:

København (3)
 Vordingborg
 Odense
 Århus (2)
 Ålborg
 Skive
 Haderslev.

VI. Pædagogisk efteruddannelse

Med den hastige udvikling inden for pædagogikken og fremkomsten af nye hjælpemidler, vil der være et stort behov for pædagogisk efteruddannelse af gymnasiets lærere. Der har i mange år været en meget stor efteruddannelsesvirksomhed for folkeskolens lærere, mens efteruddannelse af gymnasiets lærere for det første er af betydelig mindre omfang og for det andet næsten udelukkende af faglig og ikke egentlig pædagogisk art. Med den kraftige udvikling, der sker i disse år inden for pædagogikken, er det helt nødvendigt, at der sker en ændring af dette forhold.

En gang ad åre ser det ud til, at det kommende statslige forsøgsgymnasium vil kunne varetage nogen pædagogisk efteruddannelse, hvis de nuværende planer følges. Imidlertid vil behovet være betydeligt større, og der må derfor planlægges andre efteruddannelsesforanstaltninger. I denne forbindelse bør man sikkert gøre noget mere ud af de antydede planer om at gøre Danmarks Lærerhøjskole til en pædagogisk efteruddannelsesanstalt for alle lærerkategorier.

Endvidere vil der naturligvis være mulighed for at lade de pædagogiske centre foretage en vis form for efteruddannelse, hvad der er en medvirkende årsag til, at de foreslås spredt ud over landet. For at sikre lærerne den nødvendige tid til at deltage i efteruddannelse, bør de kunne fritages for en del af deres undervisning i de pågældende perioder.

VII. Andre muligheder for forbedringer

Da det vil tage mindst et par år at etablere de pædagogiske centre, bør der hurtigst muligt gennemføres følgende ændringer i den gældende ordning:

1. Pensum i den teoretiske uddannelse må omlægges og udvides.
2. Der må etableres teoretisk undervisning flere steder i landet.
3. Vejlederne må udvælges mere omhyggeligt og have en speciel uddannelse.
4. Kandidaterne må følge mere end en vejleder, og der må være flere kandidater hos samme vejleder.

Det er vores opfattelse, at den nuværende ordning selv med disse forbedringer ikke vil

kunne realisere det ønskede mål for uddannelsen.

VIII. Videre perspektiver

Som nævnt i 1. afsnit er den nuværende skarpe adskillelse mellem den faglige og den pædagogiske uddannelse uhensigtsmæssig, fordi den forhindrer en indlæring af det faglige stof med en pædagogisk videregivelse for øje. Med den forventede fremtidige organisation af de videregående uddannelser i en centerstruktur med 2-årige basisuddannelser, som er fælles for en række enkeltuddannelser, vil der være flere muligheder for en integrering af den faglige og den pædagogiske uddannelse.

For det første kunne man tænke sig en speciel pædagogisk basisuddannelse som udgangspunkt for flere forskellige læreruddannelser. De studerende vil da kunne vente med at foretage det endelige valg af læreruddannelse til basisuddannelsen er afsluttet. Man vil da kunne opnå en integrering af de pædagogiske dele af f.eks. folkeskole- og gymnasielæreruddannelserne, og man vil opnå en meget grundig pædagogisk uddannelse. Når de studerende har afsluttet deres pædagogiske uddannelse, inden den faglige påbegyndes, vil de have gode muligheder for at studere deres fag med pædagogisk videregivelse for øje. En anden mulighed er, at basisuddannelserne gøres fælles for en række fag, f.eks. således at alle samfundsfag samles i en basisuddannelse og alle naturvidenskabelige i en anden. Den pædagogiske uddannelse vil da kunne gives sideløbende med den faglige uddannelse gennem hele studieforløbet.

En mulighed for at arbejde hen mod en integrering af forskellige læreruddannelser eksisterer allerede inden for den nuværende uddannelsesstruktur. Hvis man øgede liniefagenes pensum - hvad der vel også ville være ønskeligt af andre grunde - i seminarieuddannelsen, vil en liniefagsuddannelse kunne ækvivalere med en bifagsuddannelse ved universitetet. Man ville da undgå, at læreruddannelserne låser de studerende fast til undervisning i en bestemt del af uddannelsessystemet.

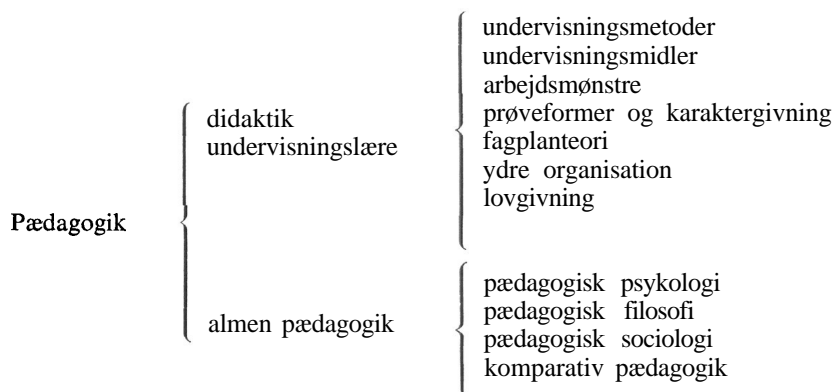
Det vil sandsynligvis kun være den teoretiske del af den pædagogiske uddannelse, der fuldstændig lader sig integrere med den faglige uddannelse. Det vil da være nødvendigt at foretage en praktisk pædagogisk uddannelse som afslutning på hele læreruddannelsen. Den praktiske uddannelse vil da kunne foregå på de pædagogiske centre. Disse er altså også nødven-

dige, selv om hele læreruddannelsen lægges om. Hvis den teoretiske uddannelse er afsluttet inden praktiske påbegyndes, vil denne sikkert kunne gennemføres på 1/2 år.

Det må erkendes, at man med en ordning som den her skitserede risikerer at skabe den

samme uhensigtsmæssige adskillelse mellem teoretisk og praktisk pædagogisk uddannelse. Men såfremt der gives de studerende lejlighed til nogle enkelte timers praktisk undervisning under den teoretiske uddannelse, skulle problemet kunne løses.

Oversigt over den teoretiske pædagogik

Til kommissionen for udarbejdelse af nye retningslinier for pædagogikum

Nærværende notat vedrørende ny ordning for pædagogikum falder i 3 hovedafsnit:

- 1) Bemærkninger med hensyn til teoretisk pædagogikums ydre organisering og relation til praktisk pædagogikum.
- 2) Bemærkninger med hensyn til de områder inden for pædagogik og psykologi, der kunne komme på tale som discipliner i den teoretiske del.
- 3) Bemærkninger med hensyn til de enkelte discipliners vægt og fordeling i kurset, samt diskussion af eventuel kontrol og prøveformer.

Det skal bemærkes, at afsnittene i princippet er selvstændige enheder, således at deres anvendelse ikke er betinget af, at alle delene kommer med.

1. Ydre organisering

Står man med valget mellem a) én eller flere længere perioder, hvor deltagerne samles til forskellige aktiviteter i et begrænset antal timer hver dag, og b) to eller tre perioder af kortere varighed, f.eks. 8 dage, hvorunder kandidaterne samlet bor på den institution, hvor undervisningen finder sted, synes den sidst anførte form at byde på flere fordele. I det følgende regnes med, at pædagogikums teoretiske del gennemføres i tre perioder af hver en uges varighed.

Fordelingen af de tre perioder i forhold til praktikperioden kan f.eks. være, at 1. uge ligger forud for praktikken, 2. uge lidt henne i praktikken, og 3. uge efter praktikken. Herved opnår man, at teori og praksis optræder i nær forbindelse med hinanden, således at de er til gensidig støtte. Ved en placering af 2. uge lidt henne, men ikke nødvendigvis midt i praktikperioden, kan man koncentrere denne del om almen didaktik, fagdidaktik, metodik, og andre områder (f.eks. spørgsmål vedrørende disciplin), som vil føles af særlig værdi for kandidaten netop på dette tidspunkt. Hensynet til kon-

tinuiteten i praktikken er også i nogen grad tilgodeset, da praktikken forud for 2. teoriuge hovedsagelig bliver en observationspraktik, mens den efterfølgende periode vil give anledning til en aktiv praktik uden afbrydelse.

Fagligt vil en sådan ordning betyde, at man ved at anbringe de enkelte discipliner, så at de forbereder praktikken eller bygger på kandidaternes erfaringer fra praktikken, opnår at pædagogikum kommer til at optræde som et hele. Ydermere åbner der sig mulighed for at praktiklærerne eventuelt kan få lejlighed til at deltage i én eller flere perioder, hvad enten det måtte blive som ledere eller i fællesskab med kandidaterne.

For kandidaterne vil det koncentrerede pædagogikum også være fordelagtigt. Det indebærer en tidsbesparelse, og problemerne i forbindelse med deltagelse for kandidater fra afsides egne af landet falder væk. Det er desuden en erfaring fra andre kurser med tilsvarende former, at deltagerens indstilling og interesse er meget positiv; alene herigennem må det forventes at udbyttet af pædagogikum efter disse retningslinier nok vil kunne tåle sammenligning med resultatet af et mere langstrakt og mindre intensivt kursus.

Organiseringen af pædagogikum vil også opnå fordele ved den foreslåede form. Man undgår at skulle gennemføre flere parallelle kurser for at opnå landsdækning; selv med ud-sigten, til en forøgelse af antallet af kandidater vil en effektiv organisering gøre det muligt både at huse og at undervise et hold inden for rammerne af en enkelt institution. Derved vil den nuværende ordning, hvor kandidaterne selvstændigt kan forberede sig til pædagogikum, stort set kunne falde bort.

Et meget væsentligt punkt er, at det under en tredelt kursusform vil blive lettere at skaffe højt kvalificerede undervisere eller eventuelt at tilkalde specialister, når deres medvirken ikke behøver at strække sig over lange tidsrum. Nye undervisningsformer, eventuelt valgfrihed mel-

lem flere discipliner, vil let kunne lade sig gennemføre, og fagkreds og stab vil være mere fleksible, således at der er mulighed for at gennemføre ændringer, hvis der skulle vise sig behov derfor.

Selv om det falder uden for instituttets opgaver at tage stilling til den side af sagen, skal det kort nævnes, at man ikke kan forvente, at denne ordning vil være mere bekostelig end den alternative, snarere tværtimod. Endelig må det ses som en fordel at eksaminer og kontrol kun behøver at antage et ringe omfang og eventuelt helt kan bortfalde.

2. Fagplan for den teoretiske del

De mange enkelte emner, som man nødvendigvis må komme ind på, vil antagelig kunne finde deres plads under følgende hovedområder:

A. Almen pædagogik, historisk og principielt belyst.

Herunder kan der blive lejlighed til at behandle sådanne problemer som: nyttesynspunktet i opdragelsen, dannelsesbegrebet, encyklopædisme contra specialisering: individualisme contra social tilpasning og konformitet; indoktrinering i modsætning til en friere udvikling af personligheden; opdragelsens afhængighed af forskellige livsanskuelser og politiske grundideer. De fleste af disse spørgsmål, som her er nævnt mere eller mindre i flæng, og som kunne suppleres med andre, har både aktuelt interesse og lader sig eksemplificere ud fra opdragelsens og pædagogikkens historie. Også et sådant spørgsmål som pædagogikkens videnskabeliggørelse kan det have interesse at tage op, blandt andet under hensyn til, at den rummer både videnskabelige og ideologiske elementer.

B. Skoleorganisation og -struktur,

først og fremmest her i landet, men også med udblik til andre lande, altså komparativt.

C. Pædagogisk sociologi og socialpsykologi.

D. Pædagogisk psykologi,

her forstået som de dele af psykologien, som har den største relevans for undervisningen (læreproces, »transfer«, hukommelse og glemsel, tænkning og opgaveløsning, begavelse og intelligens; motivation. Udviklingspsykologi).

E. Almindelig undervisningslære (almen didaktik).

Herunder sådanne spørgsmål som undervisningsprincipper, undervisningsformer, undervisningsmetoder, evaluering.

F. Fagdidaktik.

Listen kan måske på et eller andet punkt findes ufuldstændig; men der kan i så fald måske være plads inden for de her nævnte hovedpunkter, f.eks. kan gruppearbejde med opgaver anbringes under undervisningsformer. Et spørgsmål som f.eks. disciplin kan behandles mere alment i almindelig pædagogik eller mere konkret under den almindelige undervisningslære, eventuelt begge steder.

3. Fordeling og prøver

Uanset hvilken ydre form den teoretiske del af pædagogikum får, vil spørgsmålet om det indbyrdes forhold mellem de foranstående discipliner være at afgøre. Hele kurset kan naturligvis deles op i tre hovedområder:

- 1) de pædagogiske discipliner (A, B og C)
- 2) den psykologiske disciplin (D)
- 3) de didaktiske discipliner (E og F)

Det vil da være nærliggende at tildele hvert af disse områder ca. en tredjedel af den tid, som står til rådighed. Mindre forskydninger kan komme på tale, men lader sig vanskeligt afgøre, før man begiver sig ind i en detailprojektering. Hvis der bliver tale om en tredeling i tiden, vil de didaktiske problemer sikkert med fordel kunne koncentrereres i den midterste del.

Hvad en eventuel prøve angår, da vil afgørelsen heraf afhænge af, hvordan kurset i det hele taget bliver organiseret. Hvis alle kandidaterne bliver samlet til koncentrerede kurser på en højskole eller kursusbygning, så vil tilstedeværelsen ved disse gøre en egentlig prøve overflødig. Hvis det drejer sig om en anden organisation med mere »strakt« undervisning, så vil man anbefale, at der afholdes skriftlige prøver, nemlig dels en 4 timers prøve i »pædagogik«, dels en 4 timers prøve i »psykologi«, antagelig af essay-typen.

København, den 26. januar

K. Grue-Sørensen
Professor

K. D. Wagner
Amanuensis

